

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.— Väljamaale Emk. 1760.—
1. juulini " 380.— " " 760.—

Toimetus: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

3. köide.

Tallinnas, 7. juulil 1923.

Nr. 20.

Sisu: Toimetuse kommentaar. R. Berendsen: Ärimaksuseadus ja temast tingitud väärnähtused. A. Pallo: Uus etap Nõukogude vabariigi majanduspoliitika arenemises. V. Grohmann: Aktiaseltsid Eestis. Nk.: Tallinna fondibörse tegevus esimesel poolaastal 1923. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 6. juulil 1923.

Kaubandus-tööstus- ja väljamaa tellimised. Igaüks, kes aja- lehti on jälginud, teab, et meil viimasel ajal suur hulk nii riigi kui ka omavalitsuste suuremaid tellimisi väljamaale on läinud ehk väljamaale minemas on. Nüüd on kaubandus-tööstusministeerium otsustanud selle nähtuse vastu võitlust alustada, tehes algust — vastava märgukirjaga rahaministeeriumile. Kui ajalehti uskuda, siis on k.-t.-ministeerium „täiesti tellimiste väljamaale andmise vastu . . . välja arvatud juhtumused, kui kodumaa tehastel tehnilistel põhjustel tellimise täitmine võimata on.“ Sellepärast pannakse rahaministeeriumile ette, et viimane korralduse maksma paneks, et kõik krediitilubamise küsimused, mida väljamaale minevate tellimiste peale mõeldakse välja anda Eesti Pangast, kaubandus-tööstusministeeriumi arvamisevalduse alla kuuluks.

Kellegil ei või ju selle vastu midagi olla, et k.-t.-ministeerium tellimisi tahab Eesti tehaste teha jätta, kuid ministeerium läheb kahtlemata liig kaugele, kui ta kõigi tellimiste kodumaa tehastele andmist nõuab, mille täitmine tehniliselt võimalik on. Niisugusid tellimisi on Eestis vähe, mille täitmine tehniliselt võimata on, kuid paljudel juhtumistel on ta majandusliselt võimata. Majandusliselt võimatate abinõudega

ei suudeta meie valuutat mitte pealvee hoida. Meie peaksime ometi ükskord aru saama tõsiasi, et Eesti margale lõppude lõpuks täitsa ükskõik on, kas 100 miljoni uut paberit visatakse välja siseturu tellimiste täitmiseks või väljamaalt tellitud kaupade eest — tema kursi peale mõjub see ühetaoliselt. Kuid marga kursi seisukohalt on kahtlemata kardetavam anda 200 milj. siseturu tellimise eest, kui 100 miljoni sellisama välisturu kauba eest. Kaubandusministeerium teeks tänuväärt töö ära, kui ta selle asemel, et rahaministeeriumilt ja Eesti Pangalt abi otsida, lähemalt järele uuriks, missugused meie vabrikutes öieti võimalused on tellimiste majanduslikuks täitmiseks, ja mis teha tuleb, et neid võimalusi laiendada. Küsimuse tehnilised võimalused ei huvita meid sugugi. Tallinna sadamatehastel on kõik tehnilised võimalused olemas, et automobiili a-z-ni valmis teha, kui küsimus ainult ei oleks hinnas. Niisama võtaks vist iga metallitehas kirjutusmasinate tellimise vastu, kui keegi valmis oleks neile materjaali- ja töötasu plus 300% üldiseid kulusid välja maksma, nagu neile enamalt Vene kroonu oma tellimiste eest maksis. Lõpuks küsime, kas on k.-t.-ministeerium kõik need pikad aastad olnud, kus Eesti tellimised väljamaale voolasid, et ta alles nüüd leiab, et tarvis on sellele voolule „kiires korras“ punn ette pista?

Ärimaksu-seadus ja temast tingitud väärnähtused.*)

R. Berendsen.

Maksva seaduse järgi, mis nagu suurem osa teisigi meie seadusi, Vene ajast pärit, jaguneb ärimaks kahte osasse: põhiärimaks ehk nõndanimetatud, „patendimaks“ ja lisaärimaks ehk puhtakasumaks.**) Peafame esiteks lühidalt esimese juures, kuigi minu kirjutuse ülesandeks on peasjalikult viimase, s. o. lisaäri- ehk puhtakasumaksu kohta käivate seaduste ja määruste väärnähtusi vaadelda.

Põhiärimaksu maksavad kõik kaubandus- ja tööstus-ettevõtted äritunnistuste (patentide) lunastamise teel. Kuivõrd põhiärimaks õigustatud on, selle kohta lähivad arvamusel äringkonna ja maksuametkonna vahel teravalt lahku. Äringkond leiab, et põhiärimaks täiesti üleaarune ja ka ülekohtune on, sest mõtteta on, kui riik loovad ettevõtted juba selleks, et need loovad tööd tahavad alustada, ette maksu alla paneb. Põhiärimaksu süsteem on pooleldi kontsessioon-süsteem: selleks, et tahad kaupluse ehk tööstuse-ettevõtte avada, et tahad riigi majanduse alal loovale tööle asuda, pead ette omale raha eest l u b a (patendi, äritunnistuse) omandama. Kui sarnane maksumise süsteem mitteloovate ettevõtete kohta oleks maksuma pandud, siis oleks see täiesti arusaadav; loovate ettevõtete kohta jätab mainitud süsteem oma otstarbekohasuse suhtes küsimusemärgi. Ja teiseks on mõiste „äriettevõtte“ väga laialdane. Meil on harjutud äriettevõtteks nimetama asutusi, kus ainelisi väärtusi vahetatakse, ja need pannakse siis ka ärimaksu alla. Kuid äriettevõtteks võib ka muid asutusi ja isiklikka tegevusi pidada; ei pruugi sugugi heeringate, suhkru, raudteevaguni ehk teenistusekoha juhatamise eest vastutatuks vahetusvahendid – raha – võtta, et „äri“ teha, – äritegemise otstarbel võib raha vastu ka mõistelisi väärtusi vahetada. Advokaat annab oma kliendile juri-

*) Avaldame selle kirjatüki, mille autor Üleriiklise Kaupmeeste Liidu lähedal seisab, ja sellega teatud mõttes kaupmeeskonna arvamusid meie ärimaksude kohta esitab, ilma et meie selle sisu ja tooniga kõigil nõus oleks. Toimetus näeks hea meelega, et ka maksuametkond oma seisukohta valgustaks, mis meid kahtlemata kõle lähemale aitaks. Toim.

**) Aktisiaseltsid, osatühisused ja teised avaliku aruandele kuuluvad kaubanduslised ja tööstuslised ettevõtted maksavad peale nende maksude veel kapitalimaksu.

dilist nõu ja võtab selle eest tasu, tema kontor töötab mitme tööjõuga, tema sissetulekud on kaugelt suuremad kui mõne kaupluse või töökoja sissetulekud, aga ta ei maksa mingit äramaksu, ei lunasta raha eest omale mingit „patenti“; arst annab abi ja kirjutab retsepti, teenib seal juures vahest õige kenasti, aga temal ei tule meelega ärimaksusid maksta, sest seaduse mõiste järgi ei aja tema mingit äri (müüb ainult raha eest oma teadmisi, oskust), kuna apteeker, kes arsti retsepti täidab, ainelist kraami, pulbrid või tilkasid haigele annab, kahekordseid ärimaksusid maksab, põhiärimaksu ja puhtakasumaksu. Tõelikult on aga mõlemad, niihästi arst kui apteeker, ärimehed; üks müüb ainult mõistelist ainet, kuna teine peale mõistelise aine (oma oskuse ja teadmise, mida apteekril tingimata ka peab olema) veel füüsilist ainet lisaks juure annab. Ja sellepärast kuulub tema ärimaksu alla.

Lääne-Euroopas on põhiärimaksu vastu mitmel pool eitav seisukoht võetud ja mitmes riigis on see maks ära kaotatud. Ka meilgi tuleks tõsiselt kaalumisele võtta, kuivõrd see maks otstarbekohane on. Kui aga põhiärimaks kaubandus-tööstuslistes ringkondades just väga teravat vastuseismist pole esile kutsunud, siis ainult sellepärast, et põhiärimaks võrdlemisi odav on ja tema normid igale ettevõtjale ette teada.

Sootu teine lugu on lisaäri-ehk puhtakasumaksuga.

Praeguse olukorra juures on nii välja kujunenud, et puhtakasumaks see täieline ärimaks ongi. Kui põhiärimaks, nagu juba tähendatud, võrdlemisi koormav ei ole, siis paneb lisaärimaks, mida ettevõtte puhtakasu pealt määratakse, ettevõtteid sagedasti väljapääsemata seisukorda. Lugu on sellepärast iseäranis halb, et lisaärimaksu summa kohta maksumaksja täielises teadmatuses on; ettevõtja ei saa kuidagi kalkuleerida, kas tema ettevõtte puhtakasumaksu sisse toob või mitte, sest seda maksu võib ärimaksu komisjon oma äranägemise järgi määrata. Tõsi, on küll seaduslikul teel maksuprotsendid kindlaks määratud, kui palju ettevõtja oma ettevõtte puhtast kasust riigile peab maksuma (9. märtsi 1923. a. seaduse järgi on see protsent 10), kuid süsteem, kuidas „puhtakasu“ ennast kindlaks tehakse, on niivõrd halb, et see üldise rahulolematuse esile kutsunud.

Puhtakasu määramisel võetakse aluseks ettevõtte läbikäik (läbimüük), mille kindlaks tegemiseks eestkätt ettevõtte äriraamatud

on. Kuid ärimaksu seadus, mis koos seisab endistest Vene senati ukaasidest, end. Vene rahaministeeriumi jt. seletustest, annab maksukomisjonidele võimaluse väga paljudel kordadel ärraamatuid tagasi lükata. Kõiki neid juhtumisi, mil komisjon raamatuid võib tagasi lükata, oleks ilmaeagne siin üles lugema hakata, nimetame, ainult mõnda üksikut. Näituseks: Kui maksuinspektor ettevõtet revideerimas käies ärraamatute esitamist nõudis, neid temale aga ei esitatud, võib komisjon ärraamatuid tagasi lükata. Ei ole ärraamatute kaantel ettevõtte ehk firma nimetust, võivad raamatud kõrvaldatud saada. Ei ole raamatuid peetud sellest peale, mil eelmise aasta raamatud lõpetatud said, ei võeta neid tähelepanemisele. Ei ole raamatutes üksikasjaliselt ostetud ja müüdüd kaupade arveid peetud, siis lükatakse nad tagasi. Puudub esitatud raamatute hulgas kassaraamat, ehk ei ole see küllalt korralik, siis lükatakse kõik raamatud tagasi. On raamatud puhtalt ja ühe käekirjaga kogu aasta peetud, arvatakse, et need raamatud tagant järele eriliselt maksukomisjoni tarbeks on peetud ja lükatakse tagasi, kuid iseenesest on selge, et raamatud, mis korratumalt peetud, läbivaatamisele ei võeta, samuti lükatakse raamatud tagasi, mis äriomaniku enese poolt peetud. On äriomanik oma teada-andelehes (deklaratsioonis) eksikombel läbimüügi summa teisiti üles annud, kui seda raamatud näitavad, siis ei kõlba raamatud enam. Ja lõppude lõpuks: Ärimaksukomisjon võib ka neid raamatuid tagasi lükata, mis ärimaksu seaduse kohaselt õieti peetud (Vene senati ukaas 11. novembrist 1911. a. Nr. 12853), niisama nagu komisjonil õigus on ka puudulikult peetud raamatute järgi ettevõtte läbikäiku (läbimüüki) kindlaks teha (Senati ukaasid 28. märtsist 1911. a. Nr. 3729 ja 10. aprillist 1915. a. Nr. 4262). Nagu ülemal ettetoodust näha, annab maksev ärimaksuseadus maksukomisjonile piiramata voli talitamiseks: tahab – lükkab ka korralikult peetud raamatud kõrvale, tahab – tunnistab ka puudulikka raamatuid!

Nende kaubandusliste ettevõtete kohta, mis avalikule aruandmisele ei kuulu, määratakse maksukomisjonides iga aasta algul nõندانimetatud keskmiste puhtakasu protsentide norm kindlaks, teiste sõnadega: arvatakse ette ära, kui palju üks kui teine ettevõtte oma läbikäigust kasuprotsenta (netto) saab. See „keskmiste puhtakasu protsentide klassifikatsiooni taabel“ kinnitatakse otsekoheste maksude peakomitees

ja sellega on see „taabel“ maksukomisjonidele „seadusraamatuks“ saanud, sest ainult erakordsetel juhtumistel võivad komisjonid neist protsendinormidest kõrvale kalduda, kuna need protsendinormid maksjate poolt üldse edasikaebtuse alla ei käi. Nii seletas seda Vene senat 11. nov. 1908. a. Nr. 14993 ja 7. dets. 1913. a. Nr. 14015 all ja samal seisukohal asub ka meie Riigikohus.

Nüüd tuleks loomulikult arvata, et kui neil protsendinormidel seadusmääruse iseloom, siis neid ka avalikult välja peaks kuulutatama, sest ükski ssadus ega sunduslik määrus ei oma endale seaduslikku jõudu enne avalikku väljakuulutamist. Siin näeme aga vastupidist pilti. Meie rahaministeerium, nagu minevases nris tähend., peab äride keskmiste puhtakasu protsentide norme ametiasutuste saladuseks, mida välja kuulutada ehk millest teateid välja anda milgil põhjusel soovitavaks ei peeta. Loogiliselt järeldades annab rahaministeerium otsekoheste maksude peavalitsuse näol keskmiste puhtakasu protsentide klassifikatsiooni taabeli läbi maksukomisjonidele salajase käsu, kui palju viimased ühe või teise liigi kaubanduslike ettevõtete maksusid peale peavad panema. Nende ridade kirjutaja arvates on sarnase teoviisi juriidiline alus kahtlane, tema ebanormaalsest küljest koguni kõnelemata. Meie ministeeriumide ja peavalitsuste juhatajad armastavad sagedasti oma asutuste tegevuse kohta ajakirjandust informeerida – ja seda tuleb igatahes kiita, – Riigi Teatajas avaldatakse isegi voorimeeste kohta käivad sundulikka määruisi, – rahaministeerium ei leia aga võimalikuks avaldada protsendinorme, mille põhjal 5–6 tuhat kaubanduslist ettevõtet maksustatakse. Rahaministeerium kasutab praegusel juhusel 13. oktoobri 1917. a. seaduse § 2 puudulikkust, milles ettenähtud, et mainitud protsendinormid iga aasta rahaministri poolt kinnitatakse, seal juures aga ütlemata on jäetud, et need normid ka avalikuks teadmiseks välja kuulutatakse, just nagu ei oleks iseenesest mõistetav, et seadusliku jõu omamiseks, samuti ka maksjate huvide suhtes, vaja on neid avalikult teatavaks teha. (Tõepoolest, meie demokraatlikes vabariigis on mõni ametkond küll „üldedemokraatlik.“

On nüüd maksukomisjon ettekirjutatud protsendinormide kohaselt ettevõttele maksu määratud ja leiab maksja, et see maks ebaloomuliselt kõrge, siis on tal maksva seaduse järgi õigus vastulauset maksukomisjonile esitada. Seadus määrab kindlaks,

et maksulehed saadetakse välja mitte hiljem kui 15. juuniks ja vastulaused tulevad esitada mitte hiljem kui 15. juuliks. Kuid 13. oktoobri 1917. a. seaduse § 6 määrab ka ära, et maksulehe mittekättesaamine ehk hiline kättesaamine ei ole põhjuseks vastulause esitamise tähtaja pikendamiseks. Nii siis: maksja ei või kindel olla, kas talle teade selle üle, kui palju talle puhtakasu-maksu määratud, 15. juuliks kätte saab, sest politsei ei suuda töö rohkuse pärast sagedasti neid maksulehta õigel ajal laiali kanda, pärast 15. juulit ei ole maksjal enam võimalust edasikaebtustega esineda. Nii on seisukord loodud, et maksjatel, kellele 15. juuliks maksulehed kätte pole jõudnud ja kellel enesel aimu pole, palju talle maksu määratud, igaks juhtumiseks 15. juuliks mak-sukomisjonile vastulause tuleb saata, mille sisuks vahest järgmised laused võiksid olla: „Maks on liig kõrge määratud. Ei ole komisjoni otsusega rahul; palun uuesti läbi vaadata.“ – Kõlab pilkena, aga praegune ärimaksuseadus loob sarnase kentsaka olu-korra. Ei saa ju ometi nõuda, et kõik mak-sumaksjad, näit. maalt, läheksid ise maksu-inspektori kantseelisse järgi vaatama, palju talle läbimüügiks, puhtakasuks ja maksuks määratud.

Praeguse ärimaksu-seaduse puudulikku-
sest võiks paksu raamatu kirjutada. See
lipitud ja lapitud seadus, mis ettevõtja
täielikult maksukomisjonide võimu alla
annab, ilma et ta maksjale mingisugust
kaitset pakuks, seal juures aga sahkerdajaid
väljamaalasi, kes spekulatsioon-äridega meil
miljonid kokku ajavad, peaaegu täiesti
puutumata jätab, on väärt, et parem täna
kui homme kolikambrisse heidetakse. Tõsi,
aruande alla kuuluvad ettevõtted on prae-
guse ärimaksuseaduse poolt pisut paremas
seisukorras, kui harilikud kaubanduslised
ja tööstuse ettevõtted, sest aruande alla
kuuluvad ettevõtete aruandeid, mis nende
asutuste oma revisjoni komisjoni poolt
õigeks tunnistatud, laseb ärimaksuseadus
pea ilma erandita maksvaks tunnistada, kuid
rahuloldavaks ei või seda seadust ka nen-
degi asutuste kohta pidada. Iga seaduse
algtingimine on, et ta vahekorra kodani-
kuga, seaduse täitjaga, ära määraks. Äri-
maksuseadus määrab ära küll maksukom-
misjonide õigused ja võimupiirid, ei anna
aga mingit kaitset kodanikule, kellele selle-
sama seaduse põhjal maksusid määratakse.

Uus etap Nõukogude vabariigi majanduspoliitika arenemises.

A. Pallo.

Uue majanduspoliitika arenemisega nih-
kub õigusline kord Nõukogude Venemaal
järgjärgult ikka kindlamale alusele. Kom-
munismi ajajärgu dekreedid, mis omal ajal
revolutsiooni romantika meeolus välja
anti, kaotavad üksteise järele maksvuse
ning nende asemele ilmuvad uued rohkem
majanduslise elu nõuetele vastavad seadu-
sed ja määrused.

Praegu Moskvas alanud ülevenemaa-
line kesktäidesaatva komitee sessioonil on
jälle arutusel rida dekreete, millel majan-
duslises elus esimese järgu tähtsus. Esime-
seks oleks nimetada uue seaduse vastu-
võtmine maapõue varanduste (недра земли)
eksploateerimise kohta. Juba 1922. a.
31. oktoobri dekreet, mis 1920. a. dekreeti
maapõue varanduste natsionaliseerimise
kohta osalt muutis, andis kõigile RSFSR
kodanikele õiguse maa sees peituvate
varade leidmiseks uurimisi ette võtta, riigilt
kulla ja plaatina kaevandusi eksploateeri-
miseks rentida jne. Ainult ettevõtja oli
kohustatud omi saadusi riigile müüma, kel-
lele nende metallide peale monopool –
ostuõigus jäeti. Rendilepingute tingimiste
ja aja kohta puudusid kindlad määrused,
need pidid iga praktilise juhuse otsustamise
juures välja töötatud saama. Nüüd on
kõrgem rahvamajanduse nõukogu tarviliku
leidnud olevat kindlaid seadusi maapõue
varade kohta maksma panna, et sellega
huvi äratada eraettevõtjate keskel nende
uurimiseks ja eksploateerimiseks. Uus de-
kreet olla, nagu „Isvestija“ tähendab, „nepi“
nõuetele vastavalt kokku seatud, kusjuures
ka väljamaa mäeseadused (Saksa, Ameer-
rika Ühisriigid) arvesse on võetud. Tema
sihiks on eraalgatust ja kapitaali ahvateleda
maapõue varade uurimisele ning Venemaa
mäetööstuse arendamisele“. Selleks dek-
lareerib dekreet „mäetööstuse vabadust“
uute tulevikusleitavate maavarade lade-
mete kohta, s. o. iga Nõukogude vaba-
riikide liidu tsieõiguslisel kodanikul on õi-
gus maapõue uurimisi toime panna. Varade-
lademete leidmise puhul loetakse need küll
riigi varanduseks, kuid leidjal on eesõigus
nende eksploateerimiseks, kusjuures ette-
võtja peab tasuma maapinna harijale kõik
kahjud, mis maapinna rikkumisega ühen-
duses eksploateerimise juures; peale selle
peab maksma riigile 50 kuldkopikat renti

iga tiinu pealt aastas ja maximum 5% saadud produktsioonist. Need on kõik kohustused, mis ettevõtja riigi vastu peab kandma õiguste eest. Mis puutub eksploateerimise aja kohta, siis on see küsimus seni otsustamata. Kõrgema rahvamajanduse nõukogu eelnõus ei ole mingisugust ettenähtud tähtaega. Samale seisukohale asus ka Rahvakomissaride nõukogu, kus dekreediga kava s. a. kevadel arutusel oli. Kesk-täidesaatva komitee presiidium arvas, et eksploateerimise õiguse tähtaega ettevõtjale 49 aastaga piirata tuleks, mille järele see õigus riigile läheb. Lõpuliku otsuse annab käesolev sessioon.

Eelnõus leidub ka üks paragrahv, mis „mäetööstuse vabaduse“ piiramiseks sisse võetud, nimelt jääb riigile õigus mõnede maa-alade peal strateegilistel, majanduslistel ja muudel põhjustel maapõue uurimise töid ära keelata. Uus dekreet ei ole maksev ka senileitud maavarade lademete kohta.

Teine valmistusel olev tähtis dekreet, mis „elu nõuetele vastavalt“ kõrgema rahvamajanduse nõukogu poolt välja töötatud ja väikses Rahvakomissaride nõukogus 14. juunil s. a. (Torg. prom. gazeta teatel) vastu võetud, käib nationaliseeritud varanduste müügi kohta. Nationaliseerimise ajajärgus võeti õige mitmesuguseid varandusi üle ning anti riigi majandusorganide korraldusse. Esimese järgu suurtest vabrikutest alates kuni käsitsi nahatöökodadeni, kus omatehtud tööabinõudega töötati. Mitu aastat seisis suurem hulk sellest varandusest tarvitamata, sest üldised majanduslised alad ei võimaldanud tööd neis jätkata. Nep'i algusest peale pöörati suurt tähelepanu suuremate tehaste peale, mida kohe käima võis panna. Väiksemaid tehaseid hakati aga eratevõtjatele välja rentima. Viimased katsed ei andnud aga praktiliselt suuremaid tagajärgi. Suurem osa väiksematest ettevõtetest seisid ikka ilma tegevuseta – „konserveeritud“ – nagu enamlased ütlevad. 1921. a. detsembrikuus sai kõrgema rahvam. nõukogu presiidiumile lubatud mõningatel juhtumistel väiksemaid tööstus-ettevõtteid endistele omanikkele tagasi anda, kuid ka see dekreet ei andnud suuremaid tagajärgi. Hulk tehaseid jäid ikka kõrgema rahvam. nõukogu kätte. Nende seisukord oli vilets: keegi neid ei remonteerinud, keegi nende järele ei valvanud, tehased lagunesid ja nende tööriistu ning üksikuid masinate osasid kanti ümberkaudsete elanikkude poolt turule. Nii hävines „rahva varandus,“ kuna riigil tarvilised

ressursid puudusid tema korras ja alalhoidmiseks. Nüüd on siis kõrgem rahvamajanduse nõukogu mõtte peale tulnud osa nationaliseeritud tehaseid ära müüa ning saadud raha nende tehaste remonteerimiseks ja kordaseadmiseks ära kasutada, mis veel riigi kätte edasi jäävad. „Torgov. prom. gazeta 24/VI kirjutab, et uue dekreediga põhimõtte seista selles, et anda õigus riigiasutustele „lahti saada“ (Sic!) vananenud ettevõtete sisseseadetest, inventaarist lagunenuid ehk poollagunenud ehitustest juhtumistel, kus riigiasutus, kellele varandus allub, ise seda korda seada ei suuda“. . . Kuid, nagu leht lõpuks juure lisab, ei piira dekreet müümise-õigust ainult „vananenud“ varandusega. Dekreedis on ette nähtud ka täitsa korras tööriistade müümine, kui riigi ettevõtte kavatseb omale ajakohasemaid, paremaid tööabinõusid muretseda, see paragrahv käib peaaesjalikult praegu töötavate riigitrustide kohta. Kõige tähtsam punkt aga uues dekreedis on, mis eraisikutele õiguse annab terveid ettevõtteid, konserveeritud kui ka töötavaid, riigilt eromanduseks osta (!) Nõukogude valitsus pakub siin veel kapitalistidele mõningaid soodustusi ostulepingute tingimiste juures, nimelt lubab osa ostusummast võlga jätta pikema aja peale, kusjuures ostetud varandus võlakohustuse kindlustuseks riigile panditud saab, nagu üleüldse varanduse pantimine uue tsiviil kodeksi §§ 85–105 järele Venemaal ette nähtud on. Käesolev dekreet, kui ta seaduslikku jõusse astub, saab olema kahtlemata üks tähtis samm nõukogude valitsuse majanduspoliitika evolutsiooni teel. Tal saab ka poliitiliselt suur tähtsus olema, kuna n. valitsus ühedelt võõrandud varandust teistele edasi müüb, moodustab ta uue kodanlise kihi, kes oma otsekohestes huvides valitsust toetama hakkab, et see tema omanikuõigusi endistele omanikkude vastu kaitseks. Et see dekreet aga läbi läheb, ei ole mingit kahtlust. Kõrgem rahvamajanduse nõukogu on ta välja töötanud, väike Sovnarkom on oma allkirja annud, ametlik ajakirjandus arvab, „et uus dekreet Vene majanduse haiguse seisukorrast üle aitab“, nii ei ole ühtegi põhjust arvamiseks, et ta mõnes instantsis kinni jääb. Kui nüüd Nõukogude valitsus veel müümiseprintsipi analoogiliselt ka maaküsimuse lahendamise peale laiendab, siis võib ütelda, et Vene revolutsioon oma ringkäigul juba täiesti lõpule on jõudnud.

Aktsiaseltsid Eestis.

V. Grohmann.

Eesti majanduselus äratub tähelepanu eba-määrsest suur arv aktsiaseltsi ja osaühisusi, mis asutud 1919. aasta teisest poolest alates, s. o. peale 1919. a. 21. märtsi seaduse, mis määrab seltside ja osaühisuste registreerimise korra. Kaubandus-tööstus ministeeriumi andmete järele on tööstus-kaubandusliste aktsiaseltside ja osaühisuste asutamiseks üksikute aastatel järgmisel arwul lubasid välja antud:

	Seltside arv	Põhikapitaal tuhand. mrk.
1919 a.	27	198.884
1920 a.	100	600.165
1921 a.	86	722.560
1922 a.	112	955.410
1923 a. (5 kuul)	53	297.950
Kokku	378	2.774.969

Kuivõrd suur on asutatud seltside arv, sellest saame efektiivsuse, kui võrdluseks toome tervel Venemaal asutatud seltside arvu viimase viie aasta jooksul, mille kohta andmed olemas:

	Seltside arv	Põhikapitaal tuhand. rublades
1912	208	239.742
1913	242	403.443
1914	180	239.223
1915	138	189.831
1916	224	372.776

Ülal toime nende seltside üldise arvu, millede asutamiseks lubad olid antud. Sellest arvust jäid asutamata ehk ei alanud tegevust 30 aktsiaseltsi (üldine kapital 223.250.000 mk.); 12 osaühisust (üldine kapital 34.135 tuhat mk.) muudeti hiljem aktsiaseltsideks. Kui nimetud parandust arvesse võtta, ulataks aktsiaseltsidesse mahutatud kapitali nominaalsuurus 2,5 miljardi margani. Aktsiakapitali tegelikku suurust on võimata määrata; võiks peaaegu kindlalt ütelda, et ta palju vähem on. Esiteks tuleks arvesse võtta, et Vene ajal asutatud aktsiaseltsid Eesti seaduse põhjal omi põhikirju registreerides, põhikapitali suuruseks võtsid sama summa Eesti markasid, mis neil varem Vene rublades oli antud. Peale selle asutati terve rida aktsiaseltsi, mis üksikute ettevõtjate ehk täis- või osaühisuste tööstus-kaubandusliste ettevõtete tegevust jätkama pidid. Sarnastel juhtumistel omandati hari-

likult endiselt omanikult üks või teine väga juhuslikult hinnatud varandus ehk lihtsalt firma teatud arvu ja harilikult väga suure arvu aktsiate vastu. Nii moodustatigi lõvi-osa aktsiakapitaalist. Lõpuks ei olegi haruldased need juhtumised, kus aktsiaseltsid asutakse sihiga väljamaa firmadele võimalust anda Eestis tegevust alata. Samastel juhtumistel ei saa suuremalt jaolt aktsiate eest faktiliselt sissetulnud summadest juuttugi olla; siin ei ole aktsiakapitali järele mingisugust tarvidust: terve ettevõtte toetub väljamaa krediidile.

Halb on see, et puudub igasugune võimalus kontrollida, kas aktsiakapital terves ulatuses sisse makstud on või mitte. Kaubandus-tööstusministeeriumi kogemuste põhjal on küll nõudmine ellu viidud, et aktsiaseltsid enne tegevuse algamist mingisuguse panga poolt antud tõenduse ette näitama peavad, et neil vähemalt 40% aktsiakapitaalist koos on. Alles siis võidakse ettevõttele tegevuse algamiseks luba anda. Et sarnase luba saamiseks ainult üks kuni kaks päeva kulub, siis on kerge nii lühikesel aja peale nõutavat pangatõendust saada. Oleks lapsik uskuda, et kõikidel juhtumistel ülesantud summad tõesti sisse makstud on.

Kirjeldatud nähtuse põhjuseks on asjaolu, et enamalt jaolt aktsiaseltside ja osaühisuste asutajatel sugugi sihiks ei ole aktsiate laialelaotamise kaudu laiemas rahvahulgas ettevõttele tarvilikku kapitali muretseda, vaid tähtsamaks ülesandeks on siin ettevõttele juriidilise isiku õigused saada, milline vorm mitmeti kasulik on kui eraetevõtte ehk täis- või segaühisus. Esiteks on vastutus palju vähem, sest riskeeritakse ainult aktsiate eest sisse makstud kapitaliga, kuna aktsionäri isiklik varandus väljaspool igasugust hädahoitu seisab; teiseks kaitseb ennast ettevõtte avaliku aruande läbi maksuinspektorite liig suure nõudlikkuse vastu ärimaksu suuruse määramisel.

Õieti ei oleks kirjeldatud sihtide saavutamiseks kaugeltki nii keerulist instituuti vaja, kui seda aktsiaseltsid ja osaühisused on oma hiigla põhikirja ja paendumata administratsiooniga. Et aga mõni muu kohasem vorm puudub, ollakse ikkagi sunnitud aktsiaseltsi asutama, unustades sellejuures sisulist külge täielikult ja olles huvitatud ainult välisest kestast. Tõestuseks toome näituse, et isikud, kes aktsiaseltsi asutada kavatsesid, tihti järele pärivad, kui suur kõige vähem kapital olema peab, mis aktsiaseltsi asutamist võimaldab; sama

tihti kirjutakse olemasolevad põhikirjad mehaaniliselt ära, ilma üksikuid paragrahve arvustamata, olles nähtavasti arvamisel, et kõiki põhikirjas ettenähtud formaalsusi ometi täita ei tarvitse, nii et ükskõik on, mis sinna põhikirja mahutada. Sarnastel tingimistel asutatud aktsiaseltsidel on oma iseloomulik ilme ja asutajatel on tihti väga raske tarvilikke isikuid leida, kes asutamise protseduuri juures ja hiljem juhatuses ning revisjoni komisjonis tegevad oleksid. Et aktsionääre vähe on, tuleb sarnaseid isikuid kõrvalt otsida, kirjutades nende nimele teatud osa aktsiaid.

Maksivate seaduste põhjal aktsiaseltside ja osaühisuste asjus on mõjul kontsessiooni süsteem, nimelt loeme seaduses: „Kõik aktsiaseltsid ja osaühisused võivad registreeritud saada ainult pärast seda, kui nad sellekohaselt administratiiv – ehk seadusandliselt võimult seltsi või ühisuse asutamiseks luba on saanud, kusjuures asutamise luba antakse selle ministeeriumi poolt, kelle alla seltsid oma tegevussihtide ja -ala järele kuuluvad. Luba väljaandmise juures on mõeldud see, kas seltsi või ühisuse asutamine riigi majanduslistele huvidele vastab või mitte.“

Nii siis seisaks, täpselt kõneldes, ministeeriumi ülesanne, kelle poole asutamise luba saamiseks pööratakse, peaaesjalikult küsimuse lahendamises, kuivõrd selle või teise aktsiaseltsi asutamine rahvamajanduse seisukohalt kasulik on. Kuid kinnitamiseks ettepanud põhikirjad ei anna selleks, õigust öelda, mingit materiaali, seda enam, et aktsiaseltside sihidki väga üldisel kujul määratud on, näit: igasugu kaupadega kauplemiseks, kaupade sisse- ja väljaveoks j. n. e. See ongi üks kontsessiooni süsteemi nõrkadest külgedest, et valitsusel võimalus puudub igal üksikul juhtumisel oludega lähemalt tutvuneda, mis aga tingimata tarvilik selleks, et õieti otsustada, kas on olemas tingimised, mis garanteerivad aktsiaseltsi soliiduse ja kuivõrd kohased on asutajad ise. Valitsusevõimud võtavad enda peale üle jõe käiva ülesande, eksitused on sarnastel tingimistel väga võimalikud, kuid isikud, kes ebaõnnestunud aktsiaseltsi tegevusest kahju kannatavad, loevad süüdlaseks ikkagi valitsust.

Et eelpool seletatud põhjustel võimalus puudub otsustada, kas asutatav aktsiaselts rahvamajanduse huvidele vastab, siis seisabki kaubandus-tööstusministeeriumi tegutsemine täpselt tutvunemises temale ettepanevate põhikirjadega, et sel teelgi mõju avaldada

korralliku asjaajamise kasuks ja aktsionääride huvideid kaitsta. Kirjeldatud asjaoludel jääb õieti arusaamatuks, milleks veel kohtulik registreerimise protseduur tarvilik on, seda enam, et registreerimist käsitav seadus ise registreerimise fakti mõõdapääsematuks tingimiseks ei pea selleks, et asutatav selts juriidilise isiku õigused omandaks ja tegevust algaks. Paragrahv 13-ma märkus kõlab nii: „Kui asi ei ole kuu aja jooksul mitte ära otsustatud, siis on seltsil või ühisusel õigus ennast registreeritaks lugeda ja tegevust alada.“

Tähelpanu äratav veel see, et põhikirjad liiga suureks on venitud: neis on üle 60 paragrahvi. Seletatav on see nähtus asjaoluga, et siin aluseks on võetud endised Vene põhikirjad. Neis aga kordub palju sellest, mis aktsiaseltside kohta käivates seadustes tähendatud on; võiks ju läbi saada ilma sarnaste kordamisteta, kuid teisest küljest on kasulik, kui tarvilikud juhtnõud põhikirjas endas leiduvad. Ei teeks aga siiski kahju, kui välja jääksid niisugused võimatused: „seltsitegevus käib maksivate kui ka tulevikus maksmapandavate seaduste ja määruste alla,“ ehk „selts käib ärimaksu, tempelmaksu jne. alla“.

Tegelikult on meil aja jooksul välja kujunenud kaks põhikirja liiki: üks aktsiaseltsidele, teine osaühisustele. Mingi arusaamatuse tõttu on meil maksmas vaade, nagu oleksid nad kaks isesaja. Õieti aga ei ole nende vahel mingit vahet. Endine Vene senat andis seletuse, et „aktsiaselts“ ja „osaühisus“ ühe ja sama tähendusega sõnad on. Sellepärast jääb arusaamatuks, missugust sihti kaubandus-tööstusministeerium silmas pidas, andes aktsiaseltsidele asutamise lubasid, kui neil vähemalt 5 miljoni marka põhikapitaali oli, kuna vähema kapitaliga seltsidel „osaühisuse“ nimetust nõuti. Oleks põhikapitaalidel üldiselt mingi minimaalne suurus ära määratud, siis võiks veel aru saada.

Üldiselt on aktsiaseltside osanikkudel arusaamine seltsi juriidilisest konstruktsioonist väga tume. Näituseks ilmus neil päevil ajalehtedes kuulutus, kus üles kutsutakse aktsiaid omandama, kõneledes sealjuures nimelistest aktsiatest à Mk. 10.000.– ja nimeta aktsiatest à Mk. 1000.–, kuna ometi aktsiaseltside põhiprintsiip nõuab ühesuuruseid aktsiaid, milline nõudmine ka seaduses täpselt ära tähendatud on. Peale selle on juhtumisi, kus aktsionäär oma äraolekul peakoosolekust osa võtma volitab väljaspool aktsiaseltsi seisvat

isikut, kuna seaduse järele volinikuks olla võib ainult teine aktsionäär. Ühe peakoosoleku protokollist loeme esimehe teadaannet, et selts seaduse nõudel likvideeruma peab, kui tema põhikapitaal ühe kolmandikuni väheneb. Seadus ei kõnele midagi sellelaolist, nähtavasti oli see teadaanne mõne seltsi põhikirjast välja loetud. Vahel vaadatakse kaunis läbipaistvalt aktsiaseltsi kui oma eraettevõtte peale, millele teatud sihte silmas pidades sarnane väline kuju on antud; näituseks teatab üks aktsionäär et kõik aktsiad tema käes on ja selts likvideerub, kuid unustab selle juures, et esimese operatsiooni-aasta bilans alles kinnitamata on ja sellepärast asutajatel õigust ei olnud omi aktsiaid ära müüa, järjekult ei võinud nad kuidagi mainitud isiku kätte sattuda. Arusaadav, ei võinud siin tõsiste asutajatega tegemist olla, vaid isikud olid nimetatud ainult pro forma ning terve aktsiaselts oli fiktiivne.

Elu nõuab mingisugust lihtsamat ühise vormi, nagu näituseks Gesellschaft mit beschränkter Haftung. Sellepärast oleks hädatarvilik aktsiaseltside kohta käivate seaduste ümbertöötamise küsimust järjekorda võtta.

Tallinna fondibörse tegevus esimesel poolaastal 1923.

Nk. — Praktika näitab, et aasta algusel mõjuvad elustavalt fondibörse tegevuse peale sellel ajal peetavad aktsiaseltside peakoosolekud, kuna ettevõetavad aktsiate majoriteedi ümbergrupeerimised tõstavad börsel väärt-paberite ostuhimu ja läbikäiku. Samuti võetakse noteerimisi ette aktsionääride orienteerimiseks — kahjuks ei ole ostmist õhutanud loodetavad head dividendid, kuna need lihtsalt puuduvad.

Esimeses kirjelduses E. M. nr. 3 nimetatud aktsiaid ja obligatsioone noteeriti:

Põhja Pank. Aktsiad olid alaliselt nõuetavad ja nende kurs tõusis jaanuaris 525 kuni 875—12. VI ostjad, jäädes täitmata — arvatavasti on siin tegemist kahe partei jõukatsumisega ja tahtmisega aktsiate majoriteeti kätte saada; samuti on peakoosolekul ettevõtetud panga juhatuse koosseisu muutmine selle võitluse tagajärg;

1922. a. dividend määrati Mk. 60— aktsia pealt (24%).

Härju Pank. Jaanuaris kaubeldi 415—410 tehtud; märtsikuul noteeriti ostjad ja lepped — 375 — vähese aktsiate läbikäigu juures; 1922. a. dividend Mk. 37.50, s. o. 15%.

E. Tööstuse ja Kaub. Pank. Aktsiad olid samuti tihti noteerimisel langeva tendentsiga — jaanuaris 500—410, märtsikuul aga müüjad — 375 ja samuti tehtud; 1922. a. dividend määrati endine Mk. 37.50 aktsia pealt, s. o. 15%.

Teisi pankade aktsiaid müügil ei olnud.

Tööstuse ja kaubanduse aktsiatest kaubeldi:

Port Kunda (1922. a. divid. — 0). Jaanuaris müüjad — 400/375 ja ostjad 350/325, ilma et leppeid oleks tehtud. Huvi selle asutuse vastu, mille aktsiad ka laiemates kätes, vähendab asjalugu, et vabrik juba pikemat aega pole maksnud dividendi, kannatades olnud kahjude ja konjunktuuri all. Siiski näitab 1922. a. tegevuse-aruanne rõõmustavat pilti: valmiskauba müük on tõusnud kuni Mk. 110 miljonini ja loota on, et lähemal ajal tegevuse resultaat paraneb.

Silva A/S. (1922. a. div. 200) on noteeritud ainult müüjad — 1900, kuid sellega müüa ei saa; aktsiate majoriteedi omanikud pakuvad palju vähemat hinda.

Ilmarine A/S. (1922. a. div. — 0) on tihti noteeritud hinnaga 900/850 ja 850 on on ka leppeid tehtud. Aprilli lõpul kaubeldi 875—900, kusjuures 875 tehtud; väljaspool olla kaubeldud kuni Mk. 1000.— ac pari, mis ühenduses aktsiate majoriteedi üleminekuga ühe tuntud kohaliku suuräri omanikkude kätte, mille esitaja ka ettevõtte juhatamisele lähemale asunud.

Massoprodukt. (1922. a. div. ei ole veel määratud, 1921. a. eest Mk. 75—35%) on ainult kord noteeritud ostjad 300.— täitmata, eraviisil on aktsiaid kaubeldud 400—500.

Ühiselu — trükitööstuse A/S. (kap. Mk. 15 miljoni nom. Mk. 1000 div. 1922 — 120) noteeriti kevadel ostjad 1300 — täitmata.

Uutest noteerimisele ette pandud paberitest vaja nimetada:

Türi Paberivabrik (kap. Mk. 54 milj.; nom. Mk. 2000; 1922. a. divid. — 160 vanad — 80 uued, s. o. 8%) noteeritud jaanuaris müüjad 2200 ja 1800 — 14. märtsil tehtud 1700 ja hiljem müüjad 2000. Läänud 1922. a. aruandes on materjaali eest sisetulekud näidatud Mk. 132 miljoni, hooned ja masinad on hinnatud ligi Mk. 50 miljoni peale. Direktorid on herrad W. ja A. Schilling, K. Scheel ja Otto Taube.

Jõhvi Õllevabrik A/S. (kapitaal 18 milj., nom. Mk. 10.000 1922. a. div. 1.500) noteeris märtsis 12.150/13.500, (kus juures tehtud kursiga 12.500 ja — 13.000. Ettevõtte 1922. a. aruandes on aktiivas liikumata varandus Jõhvis Mk. 4 miljoni ja vabriku sisseseade — Mk. 12,6 miljoni, peale selle õllevabrik ja hooned Narvas Mk. 1,5 miljoni ja nähtavasti realiseerimata aktsiad M. 3,2 miljoni — puhaskasu brutto on Mk. 5,4 miljoni, millest 15% dividendi määrati. Juhatuses on herrad M. Girard, not. K. Väli, Aug. Peet, V. Bohm ja Aleks. Rosen.

V. Schneider & Ko. (kap. Mk. 30 miljoni, nom. Mk. 1000; 1922. a. div. 250—25%) noteeritud 16. ja 17. mail 2250/2500, tehtud 2400 ja 2450; nimetud ettevõtte toimib tööstuse ja kaubanduse alal pikemat aega ja 1922. a. aruandes (R. T. nr. 71) on tähendud liikumata varandus — 6 milj., vabrik 6,3 milj., kaubad ligi Mk. 30 miljoni. Juhatuses on herrad V. Schneider, J. C. Johansen, O. Ingmann, Ed. Moritz ja Alex. Rosen.

Dvigatel A/S. (kap. Mk. 6 miljoni nom. 150; 1922. a. div. 0) 17. mail ostjad ja tehtud 2700. Nimetud aktsiaselts vabastati hoolekande alt kevadel 1922 ja tema tegevus praegusel kujul on lühiajaline. Juhatuses on herrad M. Luther, B. Levin, M. Jürgens ja J. Kolts.

Obligatsioonidest noteeriti:

E. V. Võidulaen kuni lähema ajani 97/—110, kuna juuli loosimise ostu hoo-

ajal kurssi tõsteti: ostjad — 100 ja müüjad 3; esimene tiraash on tuleval aastal.

E. Maade Kreditselts 4% obligatsioonid noteeriti langeva tendentsiga alates 300 kuni 200.—

Loodetavasti tuleb obligatsioone juure, kuna E. Hüpoteeegi selts Tartus kavatses oma tegevust alustada, milleks ka Mk. 50 miljoni suuruses pantkirjade müük on kindlustatud.

Suvisel ajajärgul on börsi tegevus rau- genud ja lepped juhuslikud.

Kuuldavasti ootavad börsikomitees mitmed noteerimisele lubamise palved järjekorda, mis harutamine aga sügise peale edasi lükatud mitmetel põhjustel, osalt ka mitmete aktsiaseltside lühikeseajalise kestvuse tõttu. Nii siis on börsi materjal kindlustatud, küsitav on aga ostjate huvi ja ostu himu, kuna sularahapuudus pankades ja äringkondades endist viisi edasi kestab.

Bibliograafia.

Tähtsamad majanduslised kirjutused ajalehtedes:

Tallinna-Pärnu kitsaroop. raudtee väljaostmise küsimus riigikogu rahaasjanduse komisjonis. „Kaja“ nr. 168, 30. juun. 1923.

K. Roost. Popsnikkude küsimus. „Eesti“, 30. juun. 1923, nr. 51.

V. Smetanin. Eesti linnad. „Politseileht“, 30. juun. nr. 26/27 (82/83).

J. Anderson. Lühike ülevaade praegusest piirivalve kokkuseadest ja tegutsemise korras. „Politseileht“, 30. juun. nr. 26/27 (82/83).

Töölise töövõljalusest. „Pvlht“, 22. juun. nr. 161.

Regelung d. Anrechte auf abhandengekommene Aktien. „Rev. Bote“ 21 juun. 21.

Vändralane. Popside küsimus ühenduses põllutöölise küsimusega (Popsid ja C. R. Jakobson). „Kaja“ nr. 172, 4. juul. 1923.

J. R. Kodumaa tööstuse eelistuse puhul. „Pvlht.“ 3. juul. 1923, nr. 171.

Kroonika.

Eesti.

Tööstöörsete tegevus mail 1923. (Riigi Statistika andmed.) Tööstöörsete poole pööras maikuul 945 tööstöösijat ja ajutistelt tööstöölt tuli tagasi 88. Vaba

kohtlasi anti üles 907. Tööstöole saadeti 1109. Neist jäi tööstöole 678. 1. juuniks jäi tööstöole 817 tööstöolist ja 104 kohtlasi vabaks.

Või väljavedu Eestist maikuu. Maikuu jooksul on Eestist välja veetud 12391 pd 9 nl. võid, sellest 6.409 pd. 31 nl. (s.o umbes 50% üldsummast) p.-d. „Estoonia“ poolt; 3.749 pd 33 nl. vedas Einpauli firma ja ainult 2.231 pd. 25 nl. — teised eksportöörid.

(Piimasaaduste kontrollkomisjoni andmed).

Uued seadused ja määrused.

Valve külviseemnete sisseveo üle. Külviseemnete sisseveo kohta on endiste määruste täiendamiseks uus määrus antud. Selle järele ei anta seemnekaupa kaubakäsitajale tolliasutusest enne kätte, kui sisseveetud seemnetest proovid võetud, läbi katsutud ja seemnekontrolljaam seemnete väljaandmiseks luba annud.

Ristikheina, timoti ja lutserni seemned lastakse sisse vedada ka ainult seemnekontrolljaama lubaga ja nendesamade määruste põhjal, mis teiste seemnete sisseveo kohta käivad („R. Teat.“ nr. 84 — 1923).

Ristikheinaseemnete väljavedu. Väljaveokaupade tollitariifi on väljaveoks keelatud kaupade osas uue §-ga täiendatud. Selle paragrafi järele lubatakse ristikheina seemneid Eestist ainult teatud tingimistel välja vedada. Ilma seemnekontrolljaama tunnistuseta ja plombeerimata kottides väljaveetavad seemned peavad kottide peal ja niisama ka saatikirjades nimetud olema: „Tõestamata päritoluga ristikheina-seemned“. Tähetakse ristikheinaseemneid kui Eesti omastid välja saata, siis peab olema selleks seemnekontrolljaama tunnistus, kotid plombeeritud ja kottidel pealkiri: „Eesti ristikheinaseemned“. („R. T.“ nr. 84 — 1923.)

Raudtee platvorm- ja sõevagunitel ja igasugustel teistel sarnastel vagunitel on tolli telje pealt 7.000 marga peale alandud („R. T.“ 87 — 1923).

Tolliraha väljaveetava piiritle pealt. Piiritus, mis rahaministeeriumi loaga mitte mereteel välja veetakse, käib nüüd 10-margalise tolli alla kraadi pealt („R. T.“ nr. 88 — 1923).

Teedeministri määrus tselluloidi ja sellest tehtud asjade posti kaudu saatmise üle. Postisaadetised tselluloidiga ja tselluloidasjadega peavad postileandmisel pakitud olema puukastidesse ehk tugevasti papist kestadesse. Pakikaardid peavad pealkirja kandma „Tselluloid“ („Celluloid“). Kui pakikaardidel ja postpakkidel sarnased pealkirjad puuduvad, saavad viimased konfiskeeritud („R.T.“ nr. 87 — 21. juuni 1923).

Määrus välismaaliste lunalist postpakkide lunamaksu üle* Välismaalise lunalise postpaki saajalt võtta lunasumma iga 3000 Emk. ehk selle osa pealt lunamaksu 30 marka.

Alus: Rahvusvahelise postpakkide talituse Madridi lepingu art. 8 § 2 („R. T.“ nr. 87 — 21. juunil 1923).

*) Viedemanni sõnaraamatu järele tähendab „luna“ — maksu, tasu, nii et selle järele tuleb lunalise postpaki all mõista vist enamalt tuntud järelmaksu saadest. (Toim.)

Teedeministri määrus välismaaliste postpakkide piitseerimismaksu üle. Välismaaliste postpakkide postilevõtmisel, kui nad tarvilikult piitseeritud ei ole ja lähtekontor nende piitseerimist toimetab kontori lakiga, võtta pakisaatjalt ühtlast piitseerimismaksu 15 Emk. suuruses, vaatamata piitseerite arvu peale („R.T.“ nr. 87 — 21. juunil 1923).

Väljamaa viinade tolli kõrgendamine. Kõikide väljamaa viinade pealt, peale araki, vaatides ja vaadiketes võetakse uue määruse järele tollimaksu 9000 Emk. br. p. p.; sama viinade, likööride ja liköörinapside pealt, pudelites ja muuades nõudes — 12000 Emk. br. p. p. (enne 7200 ja 9000 Emk.) Araki tollimaksu on vähendatud kuni 6000 Emk. br. p. p. („R. T.“ nr. 87 — 21. juunil 1923).

Rahaministri määrus ladumaksu kohta kaupade hoidmise eest tolliruumides. Kõiksugu transiitkaupade pealt, mis saadetakse sadamast raudteed mööda kuni piirijaamani ehk ümberpöörduvalt, võetakse ladumaksu kinnistes ruumides — 2 penni ja katuse all ehk lahtistel platsidel — 1,5 penni pd. pealt päevas.

Transiitkaupade pealt, mis vee teel tulevad ja vee teel lähevad, võetakse ladumaksu hoidmise eest kinnistes ruumides — 7,5 penni pd. pealt päevas esimese kahe kuu jooksul ja järgnevatel päevadel eest 15 penni puuda pealt; katuse all ehk lahtistel platsil võetakse hoidmise eest vastavalt 5 ja 10 penni pd. pealt. Endise määruse järele võeti ladumaksu vahetegemata esimese kuu jooksul 5 penni ja iga järgmise päeva eest 10 penni („R.T.“ nr. 87 — 21. juunil 1923).

Töö-hoolekandeministri määrus teadeteandmise kohta õnnetu juhtumiste üle. Töökaitse seaduse §§ 372–491 alluvad tööstusettevõtete juhatajad on kohustud saatma peale politseivõimude ja Eesti tööliste kinnitushisuse veel vastava jaoskonna töökaitse komisaarile teadaande õnnetu juhtumise üle. Kui õnnetu juhtumisele järgneb surm, siis tuleb teadaanne viivitamata saata; teistel juhtumistel aga nelja päeva jooksul, kui selleks ajaks vigasaanu töövõimet tagasi ei ole saanud. Teadaande vorm on avatud „R.T.“ nr. 87/23. a.

Teedeministeeriumi määrus vagunitel tühjendamiseks ehk täitmiseks etteandmise kohta riigi raudtee Tallinna jaama juures olevatele teedele ehk teeharudele on avaldud „R. Teatajas“ nr. 88/23. a.

Juhatuskirja väljaspool linnu ja alevi asu- vate kinnisvarade hindamiseks on avaldud „R. Teatajas“ nr. 90/23. a.

Soome.

(Helsingi Eesti saatkonnalt.)

Eesti loomade vedu Soome. Eesti tapaloomi on sel kevadel kaunis rohkesti Helsingi toodud, keskmiselt arvatud 300–400 looma nädalas. Et Soomes s. a. hiline kevade, mille tagajärjel loomatoiduainetest puudus kätte tuli ja loomad ei ole veel võinud väija minna, siis on loomaliha õige rohkesti turule ilmunud, mille tõttu ka hinnad tublisti langesid, nii et Ees'i loomaliha on Helsingi tapalooma turul müüdud 6–7 Smk. kg., kuna üks kuu tagasi oli hind 8–9.50 Smk. kg. Selle peale vaatamata on Soome

ülesostjad loomade toomist Eestist jatkanud, mis oletada laseb, et neil korda läheb loomi maalt odava hinnaga üles osta.

Kartulite hinnad. Eesti kartulipurjekaid seisid Helsingis paar nädalat tagasi õige rohkesti. Nüüd on suurem jagu neist oma laadungi saanud ära müüa, hinnaga 50–55 penni kg. en gros. Üksikud hektoviisil müüjad olla saanud 50–58 Smk. hektost. Nagu varemalt teatasime, tuli ühes Eesti kartulitega ka suuremal arvul Hollandi kartulid Helsingi, mis hindade peale halvasti mõjus; viimaseid pakuti isegi ajalehtede kaudu 17 Smk. hektoviisil. Et nüüd juba Hollandi kartulid suuremal jaolt müüdnud ning Eesti omasi praegu võrdlemisi vähe Helsingis, siis on viimasel ajal Eesti kartulid hinnas tõusma hakkanud.

Ürüseaduse lõpetamine. Läänud aasta lõpul võltis Soome Eduskunta vastu ürüseaduse pikendamise kuni 1. juunini 1924, määrates linnades maksimaalhinna. Nüüd oldakse ületõuliselt arvamisel, et ürüseadus tuleb 1. juunil 1924. a. lõpetada. Isegi Soome töö ja hoolekande minister on seda toetanud. Tema arvates tuleb linnades ehitustöösid riikliste laenudega toetada, iseäranis vähemate korterite saamiseks. Laenu tuleks anda ainult 25% ehituskuludest. Olgugi, et praegu mitmes linnas ehitakse (Helsingis on praegu 40 uut maja ehitusel), saab korterikriis siiski edasi kestma. Muud pääseteed ei arva minister olevat, kui riiklist laenu anda ehituseettevõtetele ning sel teel kriisi pisut lahendada.

Soome uus tollitariif on praegu trükkimisel ja saab valmis selle kuu lõpul. Nagu juba varemalt teatasime, on uus tariif maksimaal ja minimaalne. Alandud on muu seas kohvi toll 12 margast kuni 6 margani kg. Samuti on alandatud tubaka, siidi, sõiduautode, taskukellade, portselaani, kosmeetiliste ainete, suhkru (3 mk.), rukis (50 p. kg.), heeringate, soola, raudplaatide, sooda, klooralkaltsiumi tollid. Kõrgendud on isemendi toll 3–6 pennini ja ette pandud määrata kartulite pealt 10 penni kg. Niisama on kõrgendud ka sealihate tolli. Väljaveotollid valmiskapadele on maha kustutatud; ainult tähtsamatele tootesainetele, nagu haavapuud, paberipuud, tuletiliku spindlid ja vana raud, on kavatsatud väljaveotollid edasi maksma jätta. Raske on praegu ütelda, millal uus tariif maksma hakkab, sest Eduskunta tuleb kokku alles oktoobrikuus. Enne seda saadetakse ettepanek eriasutustesse ja kaubanduslistesse organisatsioonidesse arvamiste avaldamiseks.

Soome eksportitöösturite keskkliif, mille juhatajaks on ka Eestis tuntud insener Viljanen, kes hiljuti Baltimaades viibis, tegi hiljuti Soome välisministri ülesandele ettepaneku uuesti organiseerida Baltimaal konsulaarse esituse. Praegu olevat Soome kaubanduslised huvid Eestis, Lätis, Poolas ja Leedus väga nõrgalt kaitsitud. Tähtendud liit paneb ette asutada Riiga peakonsulaat, kus teiste Baltimaade Soome konsulite raportid kontrolleriitaks. Soome võivad Balti riikidesse õige rohkesti oma tööstusesaadusi viia, kui informatsioon oleks hästi organiseeritud. Samuti võivad Soome neist maadest teatud tootesaineid osta.

Äge võistlus Soome aurulaeva seltsi laevade ja „Vaasa“ laeva vahel pilettide hinnas. Hiljutul kuulutas „Vaasa“ speditör „Finland Speditron Contra“, et pilettihinnad Tallinna-Helsingi vahel „Vaasa“ peal

on: I kl. - 100; II kl. - 75;- ja III kl. - 50;- Smk. Nüüd kuulutab Soome aurulaeva selts, et tema laevadel „Viola“ ja „Ebba Munck“ pilettihinnad on: I kl. - 90, II kl. - 65 ja III kl. - 40 Smk. Need hinnad on maksvad Helsingist sõites ainult ühe neljapäev ja Tallinnast sõites ühe teisipäev.

Rootsi.

(Eesti saatkonna aruandest Skandinaavias)

Puu, puumassi ja paberi väljavedu. 1922. a. üldine väljavedu ulatub 1151 milj. kroonini. Sellest arvust kuulub puu, puumassi ja paberi arvele 50,3%.

Võrreldes metsasaadustega on raua väljavedu kaks korda vähem. Masinatööstuse saaduste, rauamulla, raua ja terase väljaveo hulk moodustab umbes 25% üldisest Rootsi väljaveost. Nii siis moodustavad metsasaadused ühes mimesuguste rauaainetega 75% tervest Rootsi väljaveost, kuna ülejäänud 25% ära jagunevad fikkude ja muu keemiliste produktide, taime- ja loomariigist pärit olevate toiduainete, nahkade, tekstiilkaupade jne. vahel.

Järgnev tabel näitab puutööstuse ja üldväljaveo suhet 1922. aastal:

	Väärtus milj. kroonides	Protsentides üldväljaveo väärtusest
Puu	273	23,7
Puumass	205	17,8
Paber	102	8,8
Kokku	580	50,3

Tähtsamat osa puuväljaveos edendavad männi- ja kuusepuu laud (198 milj. kr.) ja hõõvelvaid kaubad (42 milj.). Puumassi väljaveos seisab sulfitiselluloos esimesel kohal, kuna paberi ekspordis ajalehepaberil tähtsam seisukoht on.

Ühenduses eelpooltooduga peaks huvitav olema selgusele jõuda, missuguse osa Rootsi puu, puumassi ja paberi väljavedu teiste riikide sisseveos moodustab. Järgnev tabel on kahjuks puudulik, sest kõik riigid ei näita oma statistikas, kust nende importkaubad tulevad. Siiski võiks järgnev suuremate tarvitajate võrdlus Rootsi väljaveo tähtsust selgitada. Puu väljaveo all mõeldakse männi- ja kuusepuust saetud ja hõõvelvaid kaupsid ning paberi all - ajalehe- ja pakkimis-paberit.

Rootsi protsentuaalne osavõtt sisseveost	P u u		Puumass		Paber	
	1913	1922	1913	1922	1913	1922
Ameerika Ühisriigid	-	-	25	63	8	7
Inglismaa	20	30	39	34	25	24
Prantsusmaa	38	37	-	37	10	15
Holland	-	22	-	31	-	3
Belgia	22	19	28	21	4	9

Daani.

(Eesti konsulaadilt Kopenhagenis.)

Daani väljavaated lihaväljaveo alal. Daanis harutakse praegu sealihha (bacon) Inglismaale väljaveo suurendamise küsimust. Keegi tapamaja direktor olla ütelnud, daanlased peaksid oma sigade tootmist 3 korda suurendama, s.o. 2½ milj. pealt (praegu) 7½ miljoni peale tootma. Ajalehe „Roskilde Dagblad'i“ kaastöölise on Roskilde tapamaja direktorilt Hauerslev'ilt küsinud, kas Inglise turg nii suurt Daani sissevedu kanda jõuab. Direktor vastanud, et konkurendid end ise tagasi tõmmata, sedamööda, kuidas Daani bacon Inglise turul maad võidab. Kuigi daanlased oma baconi hindasid alandama peaksid, võiksid nad siiski passilikuga 100—120 tuhat siga nädalas Inglismaale saata. Kuid enne kui sigade väljaveodu nii suurel määral algada, peaks praeguseid tapamaju laiendama, võib olla, koguni uusi juure ehitama.

Nagu Daani põllutöönõukogu (Landbrugsraad) teatab, on Daani k. a. väga palju baconi Inglismaale viinud. 1.1.23.—1.5.23 sai Inglismaa Daanist 50,3 tuh. tonni baconi (sama aja jooksul 1922 — 34,5 tuh. tonni ja 1921 — 26,3 tuh. tonni). Küll olid P. A. Ühisriigid 1.1.23—1.5.23 jooksul Inglismaale sissetoodud baconi hulga poolest esimesel kohal (61 tuh. tonni k. a. 4 esimese kuu jooksul), kuid väärtuse järele arvates on I koht Inglise baconiturul Daani päralt; kõnesoleva aja jooksul on daanlased 5.664 tuh. naelsterl. ja Ühisriigid — 5.093 tuh. naelst. eest baconi Inglismaale viinud.

„Berl. Tidende's“ kirjutab keegi Nielsen-Ladefoged Inglise turu tähtsusest Daani väljaveo kohta ja harutab muu seas küsimust, miks daanlased oma loomaliha eest Inglise turul kõige paremaid hindasid ei saa. Daani loomaliha olla autori arvamise järele kaks viga, mis ses süüdi, et Inglise ja Shofi loomaliha Inglise turul kõrgemalt hinnatakse kui Daani oma. Esiteks ei nuumata oma loomi enne tapmist küllalt kaua ja sellepärast ei olla Daani loomade liha küllalt rasvane ja mahlakas. Selle puuduse kõrvaldamiseks annab autor nõu loomi enne tapmist 1—3 kuud rohkem nuumata, kui daanlased praegu teevad. Teiseks ei olla Daani loomad nii hästi ja hoolikalt tapetud, kui Inglise ja Shofi omad. Daani lihaeksportöörid pidada loomade tapmist Inglise türu nõuetele vastavalt korraldama. Kui daanlased neid näpunäiteid tähele paneks, võida nad Inglise turul samasuguseid hindasid saada kui seal praegu Inglise ja Shofi loomaliha eest maksetakse. Siis võida nad nädalas 1000—2000 looma (250—500 tonni) Inglismaale saata.

Põllutöösaduste väljaveodu aja jooksul 19.V.23 — 25.V.23. Võid 2.297,3 tuh. kg. (Saksamaale ehk via Saksumaa 257,9 tuh. kg., Inglismaale 1.676,1 tuh. kg., Norra- ja Rootsim. 45,5 tuh. kg. Belgiasse 24,8 tuh. kg., Prantsusm. 15,5 tuh. kg., P.A. Ühisriikidesse 252,1 tuh. kg., muile maile 23,0 tuh. kg. Mune 20×929.500 tükki (Inglism. 20×890.900 tükki, Norra- ja Rootsim. 20×29.400 tükki). Baconi 3.447,4 tuh. kg. (Inglismaale).. Muud sealihha 1,8 tuh. kg. Loomaliha 223,4 tuh. kg. (Saksamaale ehk via Saksumaa 184,6 tuh. kg., Inglismaale 24,8 tuh. kg., Norra-maale 13,5 tuh. kg.).

Tapmisjäätiseid 302,5 tuh. kg. (Saksamaale ehk via 154,2 tuh. kg., Inglismaale 123,6 tuh. kg., Prantsusmaale 20,8 tuh. kg.). Hobuseid 101 tükki (Saksa-

maale ehk via). Elusaid sarvloomi 2457 tk. (Saksamaale ehk via 895 tk., Czechoslovaakiasse 637 tk., Shveitsi 470 tk., Belgiasse 329 tk., Itaaliasse 98 tk.). Elusaid sigu 1602 tk. (Saksamaale ehk via 378, Czechoslovaakiasse 1188 tk., Shveitsi 36 tk.).

Rooska piima 21,2 kg. (Saksamaale).

Teated ettevõtete tegevusest.

Eesti Kinnitus-A./S. „Polaris'e“ aruandest läinud aasta tegevuse üle loeme:

Möödaläinud tegevusaastal töötas selts tulekinnituse ja veokinnituse alal.

Tulekinnitusosakonnas edenes organisatsiooni väljatöötamine kavakindlalt, ja preemiate sissetulek on võrreldes eelmise tegevusaastaga enam kui kahekordselt tõusnud (Emk. 22,4 milj. — Emk. 10,7 milj. vastu). Äriksõik oli erakorraliselt soodne, ning meie võisime selle osakonna väga küllaliselt määratud reservidega ja hea tuluga lõpetada.

Veokinnitusosakonnas on meil samuti võimalik olnud äri laiendada, ning preemiate sissetulek ulatab siin ligi kolmekordseni mineva aastaga võrreldes (Emk. 8,0 milj. — Emk. 2,9 milj. vastu). Kuigi kahjude arv tähtsat tõusu ilmutab, olid lõpulikud tagajärjed siiski rahuldavad, sest meie lõpetasime ka selle tegevuseharu peale heade reservide kõrvalepanemist tuluga.

Jooksvas tegevusaastas kavatsime meie uusi osakonde murdvarguse ja õnnetusjuhusete vastu kinnitamiseks avada.

Ei selts mineval aastal seaduse määrusest mööda minnes, mis lubab ainult 7% dividendi maksta, kuni tagavarakapitaal ei ole ühe kolmandikuni aktsiakapitaalist tõusnud, 10% dividendi maksis, siis võis ta käesoleval aastal ainult 4% määrata, mille põhjal puhaskasu järgnevalt jaotati:

Tagavarakapitaalele juurelisamiseks	Emk. 1.450,0 tuh.
Gratifikatsioonid ja tantiemid	671,0 „
Dividend 4%	200,0 „
Riigimaksud ja ettekanne tulevaks aastaks	937,2 „
Kokku	Emk. 3.258,2 tuh.

Järgnev tabel näitab aktsiaseltsi äriseisu viimase kahe aasta lõpul:

	31.XII.22. (t u h.)	31.XII.21. m r k.)
Aktiiva.		
Kassa ja jooksvad arved		
pankades	10.483,0	7.998,4
Väärtpaberid	200,0	—
Vekslid	1.384,9	—
Debitoorid	11.687,3	3.367,6
Liikuv varandus	800,1	539,0
Passiiva.		
Aktsiakapitaal	5.000,0	5.000,0
Tagavarakapitaal	153,8	7,2

Eri-tagavara- ja amorti- satsiooni-kap.	234,7	-
Preemiate reserv	6.005,7	1.492,5
Kreditoorid	9.336,5	3.805,1
Kasu	3.258,2	1466,1
Muud	566,5	134,2
Bilans.	24.555,4	11.905,0

1922. a. tulude ja kulude arvest näeme, et tulekahju preemiaid on sisse tulnud 22,4 milj. mka. missugusest summast on läinud edasikinnituspreemiateks 16,6 milj. Emk. Kahjusid on tasutud 2,3 milj. Emk., sellest edasikinnitajate kanda jäänud 1,9 milj. Emk.

Veokinnituspreemiaid on sisse tulnud 8,0 milj. Emk., missugusest summast on läinud edasikinnituspreemiateks 5,0 milj. Emk. Kahjusid on tasutud 2,8 milj. Emk., missugusest summast 2,6 milj. Emk. edasikinnitajate kahjuosaks jäi.

Tulekinnituse puhas ülejääk oli 4,4 milj. Emk. ja veokinnitus - 1,4 milj. Emk.; kokku ühes saadud protsentidega - 6,3 milj. Emk., millest juhatuskulud ja amortisatsioon 3,1 milj. Emk. maha arvatud puhast kasu 3,2 milj. Emk. järele jääb.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank.
Järgnevalt toome „Riigi Teataja“ järele Panga viimase kahe aasta äriseisu ja kulude ning tulude arve:

	1. Jaan. 1922	1. Jaan. 1923
	(tuhandetes Emk.)	
Aktiiva.		
Kassa, jooksv arv. feist. pan- kades ja välisvaluuta	24.674,9	46.594,5
Laenuid ja diskont vekslid	222.897,6	599.024,5
Väärtpaberid	14.913,6	70.629,8
Korrespondendid	64.695,3	65.294,0
Jaoskonnad	15.448,0	30.011,5
Liikumata varandus	9.500,0	16.450,5
Liikum varandus	6.258,4	6.810,4
Muud	14.642,5	6.687,5
Passiiva.		
Aktiivkapitaal	65.000,0	200.000,0
Tagavarakapitaal	32.080,0	93.190,0
Mitmesugused eri tagavara- summad ja liikumata va- randuse kustut. kapit.	-	6.937,7
Hoiusummad	194.513,3	354.392,3
Korrespondendid	35.519,7	86.173,8
Jaoskonnad	14.280,8	33.927,6
Muud	9.737,6	29.952,3
Kasu	21.898,8	36.928,8
Bilans	373.030,3	841.502,6
Kulud.		
Makstud 0/0/0	9.339,8	20.611,6
Ärikulud	8.079,5	19.902,5
Liikumata ja liikuva varan- duse kustutuse 0/0/0	-	1.705,4
Mitmesugused kahjud	2.363,2	465,6
Puhaskasu	21.898,8	36.928,8
Tulud.		
Saadud 0/0/0	16.195,0	49.895,1
Saadud komisjon, kursi- vahed j.m. sissetulekud	25.486,3	35.718,8

Puhtakasu jaotus:

	1922. a.	1921. a.
	(milj. Emk.)	
Dividendiks aktsionäridele	19,5	9,75
Tagavarakapitaali	3,8	2,2
Juhatus, nõukogu ja ametn. lisatasu	7,1	4,5
Heategevaks otstarbeks	1,0	1,0
Ülekanne 1923. a. arvele	5,5	4,5
Kokku	36,9	21,9

**Tallinna kaupmeeste diskonto- ja laenu-
panga A/S.** aktsionäride peakoosolek 27. aprillil 1923. otsustas aktsiaseltsi põhikapitaali Emk. 7 milj. peale suurendada. Selle otsuse täideviimiseks antakse rahaministri loaga 8 tuhat III väljaande aktsiat välja, igaüks 250 Emk. nominaalväärtuses, kokku Emk. 2 milj. Uute aktsiate väljalaskmise hind on 360 Emk., millest 250 Emk. aktsiakapitaali, 70 Emk. tagavara-
kapitaali ja 35 Emk. aktsiate valmistamiskuludeks ja tempelmaksu üendamiseks arvatakse.

Maksu tähtpäevad on:

kuni 31. juulini 1923. a. Emk. 180.-
" 30. sept. " " 180.-

Kokku Emk. 360.-

Uued aktsiad kannavad dividendi 1923. a. teise poole aasta eest.

Aktsionäridel on eesõigus iga viie I ehk II välja-
ande aktsiate peale kaks uut aktsiat omandada. Vanad aktsiad tulevad uute aktsiate omandamise juu-
res ette näidata.

Aktsionäride uute aktsiate omandamise eesõigus lõpeb 31. juulil 1923. a. ja ülejäänud aktsiad jaga-
takse nende aktsionäride vahel, kes nende peale kirjalikult ettetellimisi sisse on annud.

Ette tellimine lõpetakse 31. juulil 1923. a. ja tellijad on kohustud peale panga poolt teadaande kättesaa-
mist kohe esimest sissemaksu ära ündama jaota-
mist nende peale langenud aktsiate eest.

Sel juhtumisel, kui mõni sissemaks aktsiate peale tähtjaks mitte makstud ei ole, jääb varem sisse-
makstud raha panga kasuks.

Aktsiaselts „Asserin“ tsemendivabrik juha-
tus annab sellega aktsionäridele teada, et peakoos-
oleku otsuse teostamiseks 22. detsembrist 1922. a. kaubandus-tööstusministri loaga 20. juunist s. a. nr. 753 all aktsiakapitaali suurendatakse 24 milj. Emk. võrra selle läbi, et VI ja VII seeria aktsiad välja antakse, kumbagis seerias 120 tuh. aktsiat à 100 Emk. nominaalhinna järele. Igal aktsionääril on õigus ühe vana 250-rublalise aktsia peale viis uut ja 100-rub-
lalise aktsia peale kaks uut aktsiat saada.

Uute aktsiate saamisel tulevad vanad, rublades väljaantud aktsiad ümber vahetada uute, markades väljakirjutud ajutiste tunnistuste vastu.

Uute, VI ja VII seeria aktsiate väljalaskehinnaks on 110 Emk. iga aktsia eest nominaalhinnaiga 100 Emk., mis ära tuleb tasuda järgmiselt:

- 1) tellimise juures 50% ja
- 2) kaks kuud pärast tellimise tähtaja lõppu 50% iga tellitud aktsia hinnast.

Tellimine on avatud ühe kuu jooksul ja nimelt: kuni 26. juulini s. a. Tellimisi võetakse vastu ja vanu aktsiaid vahetakse ümber Tallinnas, Kaarli tän. nr. 8, kri. 4 ja Aseris, vabriku kontoris.

A/S „Eesti Kalandus“ on otsustanud oma nime muuta ja jätkab oma tegevust Eesti kalatööstuse A/S. „Lukullus“e“ nime all. („R. T.“ nr. 89, 26. juunil 1923. a.)

Põhikapitaali suurendused.

„Valga Panga“ põhikirja § 3. muudetakse järgmiselt: Panga põhikapitaal määratakse esialgu Emk. 1,0 milj. peale, mis on jaotatud 2000 osaks, à Emk. 500.—. Ühitas otsustakse erakorralisel peakoosolekul 10.IX.22. põhikapitaali suurendada kuni Emk. 2,0 milj., selleks välja lastes 2000 osatähte à Emk. 500.— („R. T.“ nr. 88, 23. juunil 1923).

Ärikalender.

12. juulil.

Laevachituse ja laevasõidu A/S. „Lennuk“, erakorraline peakoosolek kell 5 p. l., Tallinnas, Harju tän. 33 (Harju Panga ruumides).

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Johannes Mardi p. Valdmann ja Liisa Johani t. Valdmann, esimese mehe järele Klamas, sünd. Nõu; Vladimir Klein ja Gerdo Klein, sünd. Reiners; Martin Mihkli p. Sinka ja Marie Aado t. Sinka, sünd. Viira („R.T.“ nr. 90, 29. juun. 1923).

Eesti Majandus

esimest aastakäiku on veel vähemal arvul saada.

Hind: kartoneeritult Emk. 200.—
ilukõites Emk. 400.—

Sisus peale mitmekesise majanduslise informatsiooni väärtuslikud artiklid Eesti paremate asjatundjate sulest.

Pealadu:

Kirjastusosahisus

RAHVAÜLIKOO

Tallinnas.

Tallinna börs kursisedel

Kuupäev		1 dollar	1 naesterling	100 Saksa marka	100 Soome marka	100 Rootsi krooni	100 Daani krooni	100 Prantsuse frk.	100 Holl. guld.	100 Läti rubla	100 Tšehosl. kr.	1 kuld rubla	100 Itaalia liiri	100 Helveetia fr.
2. VII	O.	345	1587	0,19	946	9165	6025	2085	13550	134,25	1025	170	1500	6140
	M.	347	1594	0,23	956	9215	6125	2115	13650	137,25	1055	—	1530	6190
	T.	—	1594	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. VII	O.	345	1581	0,18	947	9150	6010	2030	13575	134,25	1020	170	1490	6150
	M.	347	1589	0,22	957	9200	6110	2060	13675	137,25	1050	—	1520	6200
	T.	347	1589	—	—	9190	—	—	13675	—	—	—	—	—
4. VII	O.	345	1578	0,19	946	9150	6000	2040	13550	134,25	1020	170	1490	6075
	M.	347	1586	0,23	956	9200	6100	2070	13650	137,25	1050	—	1520	6125
	T.	—	1586	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. VII	O.	345	1577	0,19	946	9150	5865	2040	13525	134,25	1030	170	1500	6050
	M.	347	1584	0,23	956	9200	5965	2070	13625	137,25	1060	—	1530	6100
	T.	347	—	—	—	9190	—	—	—	—	—	—	—	—
6. VII	O.	345	1576	0,17	947	9150	5880	2025	13600	134,25	1030	170	1485	6035
	M.	347	1583	0,21	957	9200	5980	2055	13700	137,25	1060	—	1515	6085
	T.	347	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Turu ülevaated.

Lihaturg.

Rahaturg.

Eesti Panga tähtsamate arvele seis

(miljon markades)			
	26.VI.	30.VI.	Muutused
Kassa . . .	749,0	761,5	+ 12,5
Välisvaluuta			
kassas ja väljamaa pankades . . .	383,7	422,2	+ 38,5
Laenuid välisvaluutas . . .	257,1	266,7	+ 9,6
Diskont. vekslid . . .	1.016,5	1.027,0	+ 10,5
Konto-korrent . . .	2.092,3	2.129,8	+ 37,5
Pangatahed . . .	2.350,0	2.350,0	Muutuseta
Riigikassa . . .	1.743,7	1.396,5	- 347,2
Hoiusummad . . .	1.008,0	1.007,3	- 0,7
Kassa osakondades . . .	405,5	404,9	- 0,6

Nagu esialgselt tähtsamate arvele seisust näha, jätkab Eesti Pank oma tagasihoidlikku poliitikat aktiiv-operatsioonides; paari viimase kuu jooksul on laenuid ja diskont-vekslite summa enam-vähem endisena püsinud. Kuigi see ehk mõne ettevõtlikule ringkonnale raskena ja fakistavana tundub, ei ole see poliitika oma tervendavat mõju avaldamata jätnud marga väliskursi peale, mille tõttu närvilik olek rahaturul kadumas on, ehk küll näit. saamatus valitsuse moodustamisega ärringkondades vastupidises sihis mõju avaldab. Dollar endiselt 345—347.

Aktisiatega kauplemine börsel on täiesti soikus

Põllum. Kesktüh. „Estonia“ teatel on 25.—30. juunini Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas . . .	440	1045	342
Tartus . . .	123	456	115
Teistes linnades . . .	165	538	167
Kokku . . .	728	2039	624
Eelmis. nädalal . . .	576	2595	741

Tallinnas olid hinnad läbistikku (markades puuda eest):

	Sel nädalal	Eelmisel näd.
Numloomad { eluskaal	700—800	700—750
{ tapetud	800—1100	750—850
Numvasikad { eluskaal	800—1000	800—1000
{ tapetud	1000—1200	720—880
Numsead { eluskaal	1280—1320	1200—1280
{ tapetud	1720—1760	1480—1600

Võiturg.

25.—30. juunini 1923. a. on Eestist võid välja veetud:

Rootsimaale	1214 tünni
Kontrollkomm. poolt läbivaadatud . . .	1287
Väljaveoks kõlbmatuks tunnistatud . . .	73

Inglise turul on hinnad langenud. Nõudmine on rahulik. Tagavarad külmetusmajades on ikka väga suured, sest arvatakse, et turg sügise poole paraneb.

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd.	600—640	Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	10—11
„ „ söre „ „	660—680	„ „ II. s. „ „	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud:		Kakao, Inglis	1200—1400
nisu, pehme, kõrg. sordid . . .	575—640	„ „ Ameerika	1000—1200
„ „ söre „ „	650—680	„ „ Hollandi	1450—1600
„ „ pehme, teised sordid . . .	490—550	Kohvi, Rio, Santos	2800—3200
Rukki jahud	280—290	„ „ Guatemala	3400—3600
„ „ püül	460—500	„ „ Mexiko	3800—4200
Nisu, Eesti	330—350	„ „ Goldjava ja Mokka	4400—
Rukis	250—255	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4000—4200
„ Vene, frco Tallinn, Holl.k. 118	—	„ „ Orange Pekoe, Java	5000—5200
Kaerad, toidu	240—260	„ „ Tseillon	5500—5700
Odrad, õlle	190—200	Suhkur, „peenike, valge, Dantsigi	980
Erned, rohelsed, Eesti	—	„ „ Tsechoslovaakia	1000
„ „ Hollandi	750	Siirup, kartuli, B 420	780
Riis, Burma II.	525—540	„ „ B 380	740
Kartulid, eksport	105—110	„ „ Glucose	740
„ „ piirituse	—	Sool, lahtine	38—40
Kartuli helbed	—	Heeringad, Yarmouth, Mattie tünn	3150
Kartuli tärklis „Superieur“	600	„ „ Shotti Mat Full värsked	3400—3600
Piim, pudelites ltr.	14	„ „ Mattie „ „	3200—3300
Või, meierei, eksport pd.	2800—3000	„ „ Norra Full „ „	3100—3300
Margariin, väljamaa	1700—1800	„ „ Islandi „ „	2200
Juust, kohalik, Schweitsi pd.	2400—2600	„ „ Slo Full	2100
„ „ Backst.	1800—1920	Liha, sea, I. sort pd.	1320—1400
		„ „ looma, I. sort	720—780

Liha, looma	"	—	tsinkvalge Prants. roh. PZ. pd.	1500
Pekk, eksport. I s.	"	2080	" tinavalge Englise	1365
Heinad, aasa	"	—	" ooker Prants.	300—400
ristik	"	—	" Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	17-18 ⁰ / ₀ fr. Tallinn
Õlikoogid, linaseemne frko Tallinn	"	240—245	Väetisained Superfosf. E.T.K. (k. 6 pd.)	615—635
puuvillaseemne	"	—	18—20 ⁰ / ₀ fr. Tallinn	635—650
Nisukliid	"	175—180	" Thomasjahu k.100kg. 14-17 ⁰ / ₀	575
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	37,5—41,75	" Kaalisool, 30 ⁰ / ₀ , kott 6 pd. frko jaam	445
Mitkal, ekstra	"	29—30,75	" 4 ⁰ / ₀	605
Lina, Liivi R.	10 pd.	16500—17000	" Kainiid 12 ⁰ / ₀ lahtine,	pd. —
Võru-Petseri	"	20500—21000	Paber, rotatsiooni	430
"	"	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	"
Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ basis fr Tall.	"	—	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
külvi 98—99	pd.	—	Tsement, Portland, Port-Kunda	"
Takud, Codilla I.	"	—	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
II.	"	—	Tsement, Portland, Aseri, Tallinn	690
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	"	59—61	" fr. Aseri	655
Newcastle	"	57—58	Kriit, toores	100
sepa	"	63—65	pestud	110—130
Koks, valu	"	—	Asfalt	—
gaasi	"	75	Tõrv, kivi	260—290
Põlevkivi, I. sort	"	10	puu	310
Põlevkivi, II. sort	"	7,5	Lubi	36—40
III.	"	5	Gips, tükides frko Isborsk	15
Raud, sordi	"	290—300	" jahvatatud "	25
latt	"	—	krohvimise, loko	70
vits	"	—	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6300
raud plekk	"	460—480	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	"
" " tsingitud	"	700—720	Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
"	"	—	Puumaterjalid	17000—18000
"	"	—	"	"
Teras Inglis	"	—	" IV s.	12000—13000
Saksa	"	—	" propsid; 7×7	—
nikkel	"	—	" liiprid	—
vedru	"	470—590	Põletispuud, sega 20 ⁰ / ₀ kaski, k. sid.	4800—5200
valu	"	—	Nahk, talla, Eesti	pd. I s. 5000—5400
tööriistade	"	1000—1100	" II s.	5850—5900
talla	"	—	Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	—
"	"	—	Toores nahk väiksed ja suured	—
Malm	"	260		
Inglitina	"	—	Lina	
Seatina	"	850—875	Prahid :	
Vask, plekk punane	"	4000—4080	Tallinn — Stettin	tonn 1500
" valge	"	3600—4600	" — Ghent	27 sh.
"	"	—	" — Dundee	—
Tsink-plekk	"	1600	" — Belfast	—
"	"	—	"	—
Mäsinaõli, Vene, Nobel No. 6.	"	—	"	—
" Ameerika	"	550—570	Takud + ⁰ / ₀	
" solaar	"	—	Puumaterjalid D/B/B/	standard
" auto Vacquum Comp	"	1400—1500	Tallinn — London	—
"	"	—	" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	—
"	"	—	" — Antwerpen	B. fr. 120
Tsilindriõli, Vene	"	—	" — Southampton	\$ 0,46
" Ameerika	"	525—650	" — Manchester	57 sh.
Põlevkivi õli	"	200—240	"	—
pigi	"	300	"	—
Nafta, Vene	"	—	"	—
" Ameerika	"	190—210	Segakaup	tonn
Petrooleum, Vene	"	220—225	Tallinn — Stettin	„Emk. 1200
" Ameerika	"	225—235	" — London	—
Bensiin, Vene	"	720	" — Stockholm, või	Rkr. 25—35
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr.	\$ 0,17	"	—
Pesuosoda	pd.	225—235	"	—
Seebikivi 72 ⁰ / ₀ , Inglis	"	580—590	Kartulid	
Parafiin 102—110 ⁰ }	"	720—760	Tallinn	—
120 ⁰ —134 ⁰ }	"	—	"	—
Parkimise ekstrakt	"	850	"	—
Väävel, õie 98 ⁰ / ₀	"	360	"	—
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	kg.	500	"	—